

A HAZAI ANGOL TELIVÉR ÁLLOMÁNY GENERÁLHENDIKEP-SZÁMMAL KIFEJEZETT VERSENYTELJESÍTMÉNYÉNEK VIZSGÁLATA

1. közlemény: AZ 1980 ÉS 2005 KÖZÖTTI IDŐSZAK

BOKOR ÁRPÁD – PONGRÁCZ LÁSZLÓ – SEBESTYÉN JULIANNA – NAGY ZSUZSANNA

ÖSSZEFOGLALÁS

A szerzők az 1980–2005 közötti években Magyarországon versenyző angol telivér lovak generálhendikep-számmal kifejezett 2–3–4–5. éves kori teljesítményét elemezték. Ezt követően a fedezőménnek ivadékaiknak 2–3–4. éves kori generálhendikep-számát átlagolták és ezt hasonlították az adott években generálhendikep-számot kapott lovak átlagához évjárat szerint csoportosítva, külön figyelembe véve az évente tíznél nagyobb számú ivadékkal rendelkező apák utódcsoportjait.

A 26 versenyév első felében a versenylovak átlagos teljesítménye gyakorlatilag érdemben nem változott, azonban a 90-es évektől egy – napjainkig tartó – erőteljes színvonalcsökkenésnek lehetünk tanúi. A vizsgált időszakban évente átlagosan 2–3 olyan ivadék származott egy mén esetében, amely tréningbe is került és hivatalos hendikepszámot kapott. Ez a kis érték a genetikai variabilitás megőrzése szempontjából kedvező, ám egyben azt is jelzi, hogy a méneknél alkalmazott szelekciós nyomás jelentősen elmarad a kívánatostól. Az egyes években tíznél több utóddal rendelkező mének 2-, 3- és 4. éves ivadékaiknak eredményei, valamint a populáció adott évi évjáratainak átlagai között a vizsgált időszakban nem találtak nagymértékű eltéréseket.

SUMMARY

Bokor, Á. – Pongrácz, L. – Sebestyén, J. – Nagy Zs.: RACING PERFORMANCE OF THE HUNGARIAN THOROUGHBRED POPULATION BASED ON THE GENERAL HANDICAP WEIGHT. 1st PAPER: THE PERIOD OF 1980 AND 2005

The aim of this paper was to analyse the general handicap weight of thoroughbreds that took part in races in Hungary between 1980–2005. During the 26 studied years, the general handicap weights of 2–3–4–5 years old thoroughbreds were analysed. The numbers of the studied entities were as follows: $n_2=3290$; $n_3=3894$; $n_4=2110$; $n_5=1056$. The dataset contained the birth years of horses (1975–2003), the sire and the general handicap weight of the given years. Handicap weights of 2–3–4 years old offsprings, the mean of the population at the given year and in special consideration of larger groups (sires with more than ten progeny in the given year) were analysed.

Although in the first half of the studied competition years the general performance of race horses practically did not change though from the 1990s – until 2005 – we are the witnesses of a great drop is standard. During the studied period generally 2–3 such offsprings originated from a sire that placed into training and got official handicap values. This is favorable concerning the genetical variance but this equally shows that the applied intensity of selection for the stallions is behind that expected. In the studied period we did not consider great differences between the averages of stallions with more than ten offsprings in the given year and those of the population.

BEVEZETÉS

A sikkversenyeken futó lovak esetében, az esélykiegyenlítés érdekében, a teherelosztást a lovak korábbi teljesítménye alapján, az adott ország versenyszabályzatának, illetve a versenyfeltételeknek megfelelően, egy hivatalos versenyközeg, a *hendikepper* állapítja meg. A hendikep az angol „hand in cap”, tehát „kéz a sapkában” szókapcsolatból ered, amelynek eredete a startszám kalapból történő kihúzására vezethető vissza. Ennek eredményeként egyforma eséllyel indulhatott bármelyik ló a kedvezőbb belső pozícióból. Az esélykiegyenlítés ma már azt jelenti, hogy – a versenyfeltételeknek megfelelően – a gyengébb képességű ló kevesebb, a jobb képességű ló több terhet visz a nyeregben egy-egy futamban. Klasszikus versenyeken teherengedmény jár a kancáknak, évjárat-összehasonlító versenyeken pedig az ún. korteher-táblázatnak megfelelően a fiatalabb egyedeknek is. A gyakorlatban mindez úgy történik, hogy az adott futam után a hendikepper egy kiválasztott lóhoz viszonyítja a többi egyed teljesítményét, melyet a következő futás teherelosztásakor vesz figyelembe. Egy angol mérföldön (1609 m) 1 lóhossz (mintegy 2,5 m) átlagosan 1 kg nyeregben vitt tehertöbbletet, illetve 0,2 másodperc időkülönbséget jelent. A hendikepszám tehát egy versenytechnikai mutató, amely kilogrammban fejezi ki a lovak teljesítményét. A módszer azonban a szubjektivitástól nem mentes, mert a számos befolyásoló tényező mindegyikére vonatkozó arányos korrekció megvalósítása gyakorlatilag nem lehetséges.

A hendikeppelési rendszer országonként eltérő. Magyarországon év végén generálhendikep-számot (GH), Angliában „Timeform” számot, Németországban „GAG” (Generalausgleichgewicht) számot, míg Ausztriában GA számot kapnak a sikkversenyekben szereplő lovak. Hazánkban az egyik évjáratot a másikhoz hasonlítják, a hendikeppelést az aktuális hendikepperek az elődeiktől tanulják el. 1945. után a Lubica nevű kanca (GH 88) volt a kiindulási alap, melyhez a többi ló versenyteljesítményét viszonyították.

A hendikeppelés napjainkban is elterjedt gyakorlat, de az angol telivér versenylovak teljesítményének kifejezésére a hendikepszám mellett más mutatók is használatosak (egy startra jutó vagy összes pénznyeremény, helyezés stb.), melyek azonban hosszabb időtávok átfogó elemzésére hazai viszonylatban – legfőképpen az adatállományok hiányossága miatt – nem egyértelműen alkalmasak.

SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A galopp versenylovak teljesítményének – és ezen keresztül az apamének örökítőképességének – értékelése szempontjából korábban az *Estes* (1934) által kidolgozott módszer tűnt a legkiforrottabbnak. Az Estes-index az összes, egy évben kiadott versenydíj összegét elosztja az összes starthoz állt lovak számával és az egyes ménnek ivadékcsoportjának átlagát ehhez viszonyítja. Ennek alapján elkülönít jól örökítő (Estes-index: 1,1), igen jól örökítő (Estes-index: 1,2) és kiválóan örökítő méneket (Estes-index: 1,25 felett).

Az 1970-es években a tudomány és a gyakorlat megegyezett abban, hogy a telivérek képességének legjobb mércéje a generálhendikep-szám (*Bormann*, 1966, *Hecker*, 1975; *Neisser*, 1976). *Bodó* (1976) is a hendikepet használta a

gyorsaság és a versenyzőképeség kifejezésére. Két- és hároméves korban, év végén, valamint az egyed élete során elért legjobb generálhendikep-szám alapján végezte vizsgálatait és felhívta a figyelmet arra, hogy a nyereséményekkel és a helyezésekkel szemben ez a paraméter normál eloszlást mutat. *Dušek* (1978) a hendikepet a legmegbízhatóbb mérhető tulajdonságnak tartotta, mely jól kifejezi a versenyteljesítményt. Szintén *Dušek* (1981) próbálta két- és hároméves telivér versenylovaknak az első versenyek alapján kapott generálhendikep-számából előre jelezni azok későbbi teljesítményét. A versenyteljesítményt befolyásoló számos hatás (pl. lovas, tréning módszer, takarmányozás, versenypálya, felnevelés) miatt azonban az egyedi teljesítményt megbízhatóan becsülni nem tudta, de az A, B és C versenyzési osztályokba való besorolást a fentiek alapján reálisnak tartotta.

Laughlin (1934) 10 000 ló versenyeredményét feldolgozva kimutatta, hogy az egy angol mérföld feletti versenytávokon a nagyobb terhet vivő lovak időeredményei jelentősen gyengébbek a többi egyedével szemben. Más szerzők szintén arról számolnak be, hogy a tehertöbblettel futó lovak eredményei elmaradnak versenyző társaiktól (*Artz*, 1961; *Bormann*, 1964, 1966; *Watanabe*, 1969). *More O'Ferral és Cunningham* (1973, 1974) versenylovak *Timeform* számát vizsgálva megállapították, hogy a Nyugat-Európában versenyző hároméves mének átlagosan 4–5 kg-mal nagyobb hendikep súllyal futnak a kancákhoz képest. *Langlois* (1975) az 1971 és 1973 között Franciaországban versenyzett telivérek esetében – a helyezések és a nyeresémények logaritmusai alapján mért teljesítményben – szintén hasonló eltérést mutatott ki. *Bugislaus és mtsai* (2004) a vitt teher hatását vizsgálták három különböző tulajdonság tekintetében (helyezések négyzetgyöke, a nyertes lótól való távolság négyzetgyöke, a nyeresémények logaritmusai). Azt találták, hogy e tulajdonságokat nagyban befolyásolja a vitt teher, ezért random regresszióval egy új tulajdonságot definiáltak (*new rank at finish*), mely így már független volt a vitt tehertől.

Biedermann és mtsai (1987) Németországban mintegy félezer 2–5. éves telivér sikkversenyekben elért eredményeit megvizsgálva a hendikep súly (GAG) tekintetében nem találtak genetikai előrehaladást, évenkénti bontásban pedig negatív genetikai trendet tapasztaltak a kétéves kori versenyteljesítményekben.

ANYAG ÉS MÓDSZER

Vizsgálatainkban, az 1980–2005 közötti 26 versenyévben Magyarországon galopp sikkversenyekben futott angol telivér versenylovak 2–3–4–5. éves korban kapott generálhendikep-számát elemeztük. A vizsgálatba vont egyedek száma: $n_2=3290$; $n_3=3894$; $n_4=2110$; $n_5=1056$ volt. A rendelkezésünkre álló adatforrások a lovak születési évét (1975–2003), apját és az adott év évvégi hivatalos generálhendikep-számát tartalmazták. Ezen kívül rendelkezésünkre állt az adott évek hendikepperének személye, melynek hatását – a módszer szubjektivitása miatt – nem szabad figyelmen kívül hagyni. Ezt követően a mének ivadékaiknak 2–3–4. éves kori generálhendikep-számát átlagoltuk és ezt hasonlítottuk az adott években generálhendikep-számot kapott évjárattársak átlagához, külön figyelmet fordítva a nagyobb létszámú utódcsoporthal rendelkező apaménekre. A statisztikai elemzés során általános lineáris modellt használtunk a hendikepper, az életkor, valamint a versenypálya helyszínének, mint a generálhendikep-számra ható tényezők elemzésekor. A hendikepszámok iva-

dékcsoportonkénti összehasonlítását a legkisebb négyzetek módszerével végeztük. Az alapstatistika elkészítésére és a statisztikai értékelésre a SAS program (SAS 9.1, 2004) BASE és STAT moduljait használtuk.

EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELES

A vizsgált 26 versenyév generálhendikep-számai jelentős ingadozást mutatnak (1. ábra). Az időszak első felében a versenylovak átlagos teljesítménye érdemben nem változott, azonban a 90-es évektől egy erőteljes színvonal-esésnek lehettünk tanúi. Az egyes évjáratokat az adott évben összehasonlítva látható az idősebb korcsoportok nagyobbra értékelt teljesítménye, mely az eltérő korú egyedek fejlettség-beli különbségén túl leginkább azzal magyarázható, hogy az életkor előrehaladtával – igaz alacsonyabb számban, de – csak a jobb versenyteljesítményű lovak maradnak tréningben. Ezzel szemben a kétéves populáció még válogatatlanak tekinthető és ez sokszor a hároméves évjáratra is vonatkozhat, hiszen az angol telivér versenyteljesítménye csúcsát ebben az életkorban éri el. Hároméves kor felett csak azok az egyedek maradtak tréningben, melyek tartósan jó teljesítményt nyújtanak. Az időszakra jellemző, a teljesítményben megmutatkozó visszaesést, a trendvonalak is látványosan szemléltetik. Elgondolkasztató, hogy a jelenség a hároméves évjáratokban a legkifejezettebb. A hendikepszámok átlagának szórása a vizsgált időszak kocsoportjai között nem mutatott számottevő eltérést (2. évesek: $57,07 \pm 10,00$; 3. évesek: $57,09 \pm 12,44$; 4. évesek: $57,17 \pm 11,82$; 5. évesek: $56,47 \pm 11,76$).

1. ábra: A két, három, négy és öt éves angol telivérek átlagos generálhendikep-számának (GH) alakulása és trendje 1980–2005. között

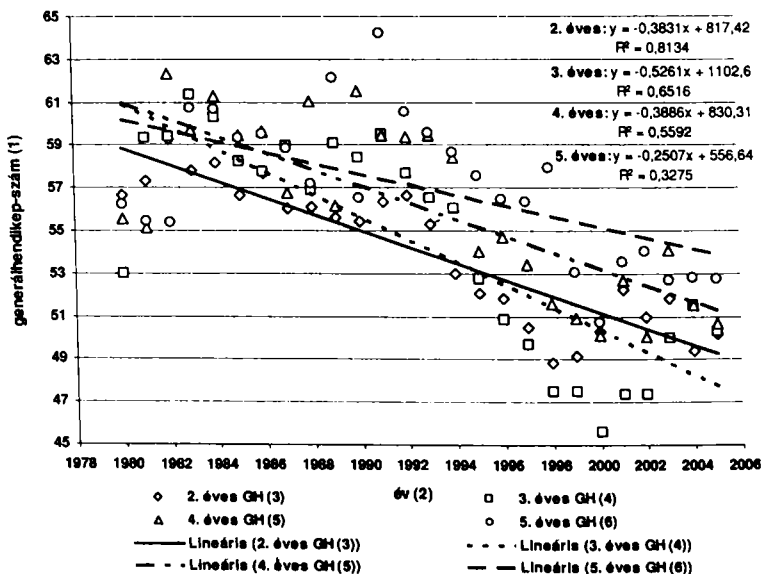


Fig. 1.: Means and trendlines of general handicap weight (GH) of two-, three-, four- and five years old thoroughbreds between 1980–2005

general handicap weight, GH (1), year (2), two-year-old GH and linear (3), three-year-old GH and linear (4), four-year-old GH and linear (5), five-year-old GH and linear (6)

A vizsgált időszakban három hendikepper, vagy hendikepperek állapították meg a lovak számára a nyeregben vitt terhet (1980. – Zalai Krisztina /dr. Gaál Szabolcs/; 1981–2001. – Hesp József; 2002-től Hendikepper Bizottság /Hesp József, dr. Gaál Szabolcs, Horváth Zsolt/), de – megítélésünk szerint – alapvető változás a hendikepszámok megállapításának módszerében nem volt. Ennek ellenére számításaink szerint a hendikepper személye jelentős mértékben befolyásolta a generálhendikepszámokat ($P \leq 0,05$). A szakirodalomból ismert, hogy a hendikepszámok alakulását számos más tényező is befolyásolja (felnevelés, tartás- és takarmányozás, tréner, lovas, a ló menedzselése/„taktika”, koraérés-későnézés, ivar, stb.). Az 1980–2005 közötti években ezekhez mintegy hozzáadódott az egyre változatosabb genetikai hátterű kancaanyag, illetve a tenyésztői struktúra alapvető átalakulása (a nagy ménesek megszűnése) Magyarországon. Emellett a vizsgált időszakban több ízben változott a versenyhelyszín is, melynek a generálhendikepszámra gyakorolt hatása szintén kimutatható volt ($P \leq 0,05$). E számos környezeti tényező kiszűrése, illetve semlegesítése a hivatalos hendikepper számára óriási feladat.

2. ábra: A generálhendikep-számot kapott versenylovak és apák száma (1980–2005)

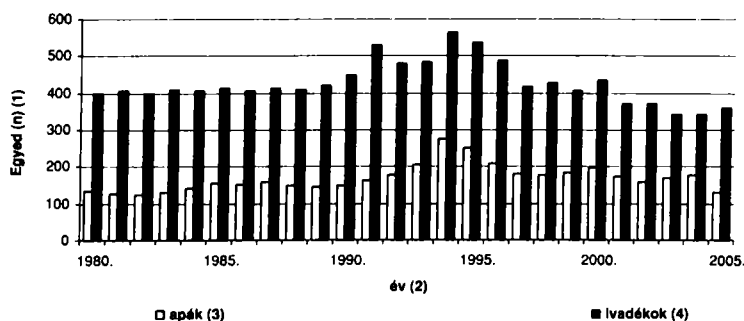


Fig. 2.: Number of race horses evaluated by general handicap weight and their sires (1980–2005) number (1), year (2), sires (3), progeny (4)

A 90-es évek első felében a trenírozott lovak létszáma – a tenyésztői kedvező versenydíjak növekedésével párhuzamosan – a korábbi 400 körülről gyorsan 450–550-re ugrott (2. ábra). Ezen időszak éppen egybeesik a versenyteljesítmény hirtelen és nagymértékű visszaesésével (1. ábra). Ezt követően a létszám lecsökkent, és 2000-től 350 egyed körül stabilizálódott, a versenyteljesítmény azonban – néhány kiugró egyed eredményét leszámítva – tovább csökkent. A legtöbb angol telivér versenyló 1994-ben volt tréningben; mely az évben 563 egyed kapott hendikepszámot. A hendikepszámot kapott egyedek korcsoportonkénti aránya nem mutat jelentős eltéréseket a vizsgált időszakban (3. ábra).

A vizsgált időszakban évente átlagosan 2–3 olyan ivadék származott egy-egy méntől, amelyik tréningbe került és hivatalos hendikepszámot is kapott. Természetesen ennél több ivadéka született a méneknek, melyek azonban nem mind kerültek idomításba. Ez az alacsony érték a genetikai variabilitás megőrzése szempontjából kedvező tény, ám egyben azt is jelzi, hogy a ménekre alkalmazott szelekciós nyomás mértéke hazánkban jelentősen elmarad a kívánatostól. A mai

3. ábra: A generálhendikep-számot kapott lovak korcsoportonkénti eloszlása (1980–2005)

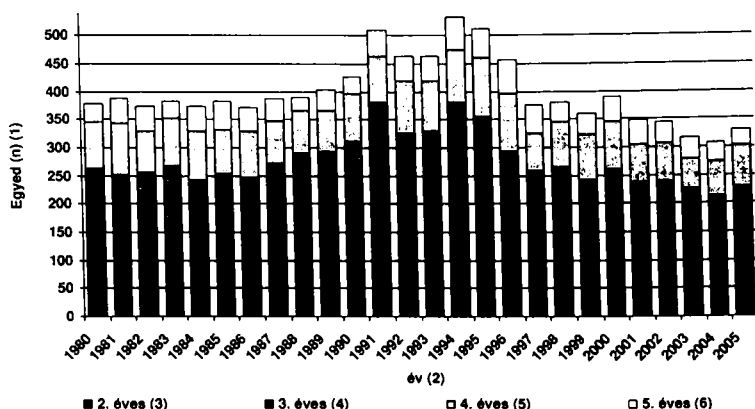


Fig. 3.: Distribution of race horses concerning their age (1980–2005)
number (1), year (2), two-year-old (3), three-year-old (4), four-year-old (5), five-year-old (6)

vezető telivértényesztő országokban (Anglia, Írország, Új-Zéland) átlagosan 35–40 kanca jut egy telivér ménre (Bokor, 2006a,b), hazánkban pedig átlagosan 14. Mindez a félvértényesztés területén is hasonló tendenciát követ. Az 1991–1995 közötti években Pongrácz (1997) szerint 24–29 kanca jutott egy félvér ménre, míg a nyugati országokban ennél lényegesen több. Magyarországon probléma az is, hogy sokszor nem az adott mén genetikai háttere, saját-, illetve ivadékaik teljesítménye a kiválasztás döntő tényezője, hanem a fedeztetési díj, illetve a mén felállítási helye. Ráadásul az említett időszakban importjaink között sem voltak igazán kiugróan nagy tenyésztérteket képviselő „toplovak”. A gyakorlat inkább azt mutatta, hogy a külföldről vásárolt csikók csupán az első versenyszezonban szerepeltek biztatóan, így hosszú távon ezektől sem várhattuk a hazai telivér állomány genetikai képességeinek számottevő növelését.

A tenyésztők érdeklődésének, illetve igényének megfelelően, vizsgálatainkban az adott időszakban meglehetősen nagy számú utóddal rendelkező apák ivadék-csoportjait a populáció átlagához hasonlítottuk életkoronként. Az 1. táblázat azon jelentősebb mének generálhendikep-számot kapott ivadékaik létszámbeli megoszlását szemlélteti évjáratonként, melyeknek tenyészműködése teljes mértékben a vizsgált időszakra esett. Az különböző évjáratok létszámadatait az összes ivadékok számához viszonyítva látható, hogy mely mének ivadécai kerültek nagyobb arányban a versenypályára már kétévesen, illetve melyeknek szerepeltek az utódai még ötévesen is nagyobb számban, arányban.

Az évente tíznél több utóddal rendelkező mének két-, három- és négyéves ivadékaiknak eredményeit a populációátlaghoz is viszonyítottuk évjáratonként, melyet a 4–5–6. ábrák szemléltetnek. Megállapíthatjuk, hogy – Horatio Luro kétéves ivadékaik 2000-ben, valamint hároméves ivadékaik 2000-ben és 2001-ben, továbbá Gilmore kétéves ivadékaik 1991-ben és Guardie Royale hároméves ivadékaik 1997-ben leszámítva ($P \leq 0,05$) – a vizsgált időszakban nem tapasztaltunk eltérést a nagyobb létszámú ivadékcsoportok és a populáció átlagai között ($P \leq 0,05$). Horatio Luro kétéves ivadékaiknak a generálhendikep-száma 2000-ben átlagosan

1. táblázat

A nagyobb létszámú utódcsoporthal rendelkező, teljes egészében a vizsgált időszakban tenyésztésben álló apák generálhendikep-számot kapott ivadékainak évjáratonkénti megoszlása

Mén (1)	Életkor (2)				Összes ivadék (3)	Időszak (4)
	2	3	4	5		
Rustan	58	66	49	19	71	1980–1991
Artist	59	61	45	26	213	1981–1998
Antonio	59	55	35	18	174	1983–1997
Aréna	64	61	35	19	187	1985–1997
Pasha	44	56	32	21	166	1985–1998
Telstar	51	56	28	14	154	1985–1999
Turbó	54	63	37	22	184	1987–2002
Surdut	52	52	37	24	179	1988–2000
Try Star	59	74	37	15	199	1992–2005
Al Aabir	43	45	21	8	126	1993–2004
Jolly Groom	53	58	30	23	180	1994–2005
Bin Shaddad	63	61	22	9	163	1995–2005
Glenstal	84	106	55	34	310	1996–2005
Horatio Luro	73	73	34	13	95	1996–2005

Table 1.: Number of evaluated progeny with handicap weight of the notable sires according to the progeny's age, covering only in the studied period
sire (1), age (2), total number of progeny (3), period (4)

56,0 volt, ezzel szemben az adott évjárat átlaga 50,3, hároméves ivadékainak átlaga ugyanebben az évben 60,3, míg az évjáratársak átlaga mindössze 45,6 volt. Gilmore kétéves ivadékainak átlaga 7,3 kg-mal múlta felül évjáratársainak átlagos generálhendikep-számát (63,7–56,4). Guard Royal hároméves évjárata 1997-ben szintén jelentős mértékben (8,8 kg-mal) haladta meg a populáció átlagát (58,5–49,7). Az adott időszak egyik legkiválóbb ménjének Glenstal-t tartották, mely mén 2001-ben sampion is lett. Ennek az elismerő címnek azonban eredményeink részben ellentmondanak. Kétéves ivadékainak csak az első két évjárata bizonyult átlagosnál jobbnak, az 1998. után született utódainak hendikepszám átlaga mintegy 1,8 kg-mal marad el a populáció átlagától. Hároméves ivadékainak fordított tendenciáját tapasztaltunk. Első három évjárata gyengébb képességűnek bizonyult, s csak az 1995. után született utódai mutattak az átlagosnál jobb képességet. Ez utóbbiból arra következtethetnénk, hogy Glenstal ivadékai a későn érő típusba tartoztak, azonban első két évjáratának kétéves kori teljesítménye ezt nem támasztja alá. *Pongrácz és mtsai* (2006) adataival egybehangzóan megállapíthatjuk tehát, hogy Glenstal nem kiemelkedő ivadékokat, hanem inkább jó hendikeplovakat adott, amelyek sok pénzt kerestek, ezért lett sampion a fedezőménnek között. Sir, Circinus és Rustan ivadékainak kétéves kori teljesítménye szintén nagy variabilitást mutat. Ennek oka elsősorban a kancaanyag genetikai képességének különbségében keresendő. Sir első három évjárata háromévesen jelentősen elmaradt az átlagtól, azonban 1994-től születő évjáratának átlagteljesítménye már meghaladta

a populációét. Vizsgálataink eredményei e tekintetben megegyeznek *Bokor és mtsai* (2006) véleményével. Az utóbbi évek adatai alapján az apamének sorából kitűnik Horatio Luro, Bin Shaddad, Jolly Groom és Garde Royale, mely apamének *Pong-rác és mtsai* (2006) szerint is az időszak hazai élvonalát képviselik.

4. ábra: Az adott évben legalább tíz ivadékkal rendelkező ménnek utódainak kétéves kori generálhendikep-számai és az évjárat kétéves lovalnak populációáttagal (1980–2005)

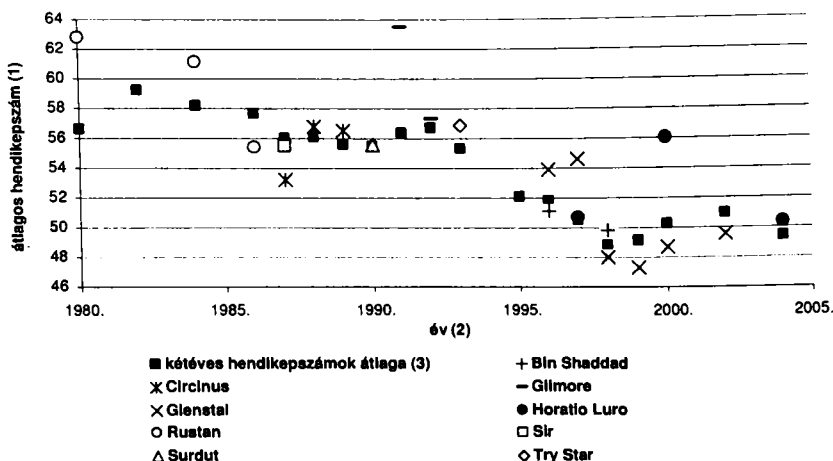


Fig. 4.: Mean of general handicap weights of progeny groups of sires with more than ten two-year-old offsprings in a year and the mean of all two-year-old's general handicap weights at the given year (1980–2005)

mean of the handicap weights (1), year (2), mean of all two-year-old's general handicap weights (3)

5. ábra: Az adott évben legalább tíz ivadékkal rendelkező ménnek utódainak hároméves kori generálhendikep-számai és az évjárat hároméves lovalnak populációáttagal (1980–2005)

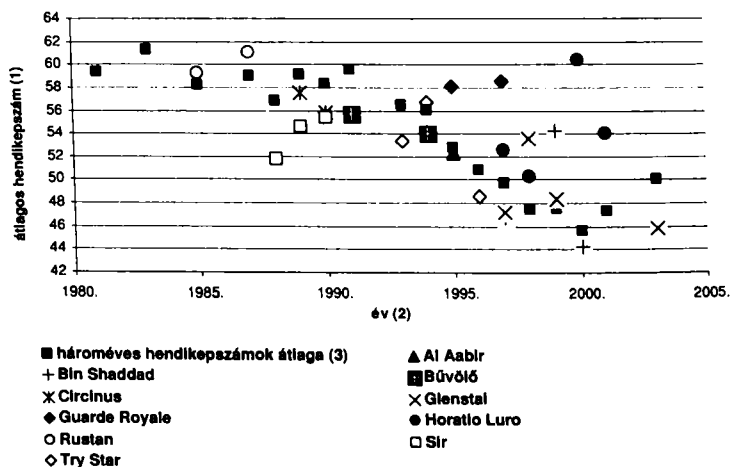


Fig. 5.: Mean of general handicap weights of progeny groups of sires with more than ten three-year-old offsprings in a year and the mean of all three-year-old's general handicap weights at the given year (1980–2005)

mean of the handicap weights (1), year (2), mean of all three-year-old's general handicap weights (3)

6. ábra: Az adott évben legalább tíz ivadékkal rendelkező mének utódainak négyéves kori generálhendikep-számai és az évjárat négyéves lovainak populációátlagai (1980–2005)

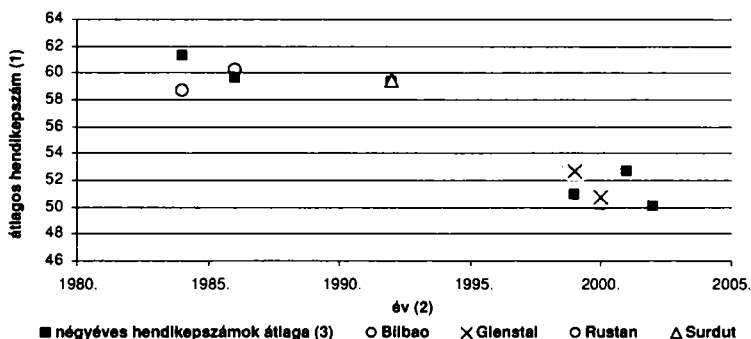


Fig. 6.: Mean of general handicap weights of progeny groups of sires with more than ten four-year-old offsprings in a year and the mean of all four-year-old's handicap weight at the given year (1980–2005) mean of the handicap weights (1), year (2), mean of all four-year-old's general handicap weights (3)

KÖVETKEZTETÉS ÉS JAVASLATOK

Vizsgálataink eredményeiből látható, hogy az 1980–2005 közötti 26 versenyév során a hazai galoppversenyzés – és ennek következtében telivértenyésztésünk – kedvezőtlenül változott. Az időszak első felében a versenylovak évi átlagos teljesítménye, azaz a generálhendikep-szám érdemben nem változott, azonban a 90-es évektől a vizsgált időszak végéig tartó erőteljes színvonalcsökkenésnek lehetünk tanúi. A hendikepszámot kapott egyedek korcsoportonkénti aránya nem mutat jelentős eltéréseket, ám a különböző években tréningben tartott és generálhendikep-számot kapott lovak létszáma jól követi az adott időszakra jellemző – a tenyésztői kedvre ható – versenydíjak alakulását.

A vizsgált időszakban átlagosan 2–3 olyan ivadék származott egy méntől, amely tréningbe került és hivatalos hendikepszámot is kapott. Ez az alacsony érték arra utal, hogy az apai oldalon kifejtett szelekciós nyomás Magyarországon jelentősen elmaradt a kívánatostól. A vizsgált időszakban nem tapasztaltunk nagymértékű eltéréseket az ivadékcsoportok és a populáció átlagai között. Az utóbbi években az apamének sorából kitűnik Horatio Luro, Bin Shaddad, Jolly Groom és Guardie Royale.

A hendikepszámot, mint a versenylovak teljesítményét kifejező egyik lehetséges mutatót több tényező befolyásolja. E tényezők köre a vizsgált időszakban egészült azzal a nem lebecsülendő körülménnyel, hogy gyökeresen megváltozott a tenyésztői struktúra, valamint a tenyésztők és futatók importokkal igyekeztek bekerülni a nemzetközi vérkeringésbe. Bár a lótenyésztésben, és különösen a telivértenyésztésben ma is jelen van egyfajta konzervatívizmus, illetve szubjektivitás, de tekintettel a fentebb említettekre, a hazai angol telivér állományban végzett szelekció eredményessége – és így a versenyteljesítményt kifejező más tulajdonságokban tapasztalható genetikai előrehaladás is – vélhetően intenzívebb és mindezek előtt pozitív lehetne, ha a szelekció – a teljesítményt kifejező generálhendikep-szám (vagy akár a pénznyeremény, stb.) esetleges, többé-kevésbé történő figyelembe vétele helyett – becsült tenyésztértékek alapján történne.

SZAKIRODALMI JEGYZÉK

- Artz, W. (1961): A contribution on the evaluation of performance tests in Thoroughbred breeding with special reference to the racing performance of individual stallion progeny groups. Anim. Breed. Abstr., 31. 313. p.
- Biedermann, Von G. – Bickel, M. – Beischer, R. (1987): Der Zuchtforschritt in der deutschen Vollblutzucht. Züchtungskunde, 59. 17–24. p.
- Bodó, I. (1976): Critical considerations on variable estimates of the degree of inheritance in a race horse population. 27th Annual Meeting European Association for Animal Production, Zurich (Switzerland)
- Bokor, Á. (2006a): Egy hétvége a legjobbakkal – Új-Zéland vezető telivér ménjei. Lovas Nemzet, XII. 11. 40–42. p.
- Bokor, Á. (2006b): Versenylő-tenyésztés Új-Zélandon. Lovas Nemzet, XII. 9. 38–39. p.
- Bokor, Á. – Steffer J. – Nagy I. (2006): Genetic parameters of racing merit of Thoroughbred horses in Hungary. Acta Agraria Kaposváriensis, 10. 2. 153–157. p.
- Bormann, P. (1964): The use of biometrical methods in the evaluation of racing performance in Thoroughbred horses. Anim. Breed. Abstr., 33. 361. p.
- Bormann, P. (1966): A comparison between handicap weight and timing as measures of selection in Thoroughbred breeding. Züchtungskunde, 38. 302–310. p.
- Bugislaus, A. E. – Roehe, R. – Uphaus, H. – Kalm, E. (2004): Development of genetic models for estimation of racing performances in German Thoroughbreds. Arch. Tierz., 47. 505–516. p.
- Dušek, J. (1978): The objectivisation of selection criteria for estimation of genetic parameters in the breeding of the English full-blooded horse. Scientia Agric. Bohemoslov., 10. 137–154. p.
- Dušek, J. (1981): An Analysis of Performance Characteristics (General Handicap and Sum of Prizes Won) for their Genetic Use in the Breeding of the English Thoroughbred Horse. Scientia Agric. Bohemoslov., 3. 241–256. p.
- Estes, J. A. (1934): First Foals and Others. The Blood-Horse, 22. 603. p.
- Hecker, W. (1975): A gyorsaság öröklődése. Állattenyésztés és Takarmányozás, 24. 2. 117–121. p.
- Langlois, B. (1975): Analyse statistique et génétique des gains des pur sang anglais de trois ans dans les courses plates françaises. Ann. Génét. Sél. Anim., 7. 387–408. p.
- Laughlin, H. H. (1934): Racing capacity in the Thoroughbred. Part I. The measure of racing capacity. The Sci. Monthly, 38. 210. p.
- More O'Ferrall, G. J. – Cunningham, E. P. (1973): Inheritance of performance in Thoroughbreds. Reprinted from Farm and Food Research, July-August, 88–90. p.
- More O'Ferrall, G. J. – Cunningham, E. P. (1974): Heritability of racing performance in Thoroughbred horses. Livest. Prod. Sci., 1. 87–97. p.
- Neisser, E. (1976): Evaluation of several criteria to measure performance potential in the Thoroughbred. Anim. Breed. Abstr., 47. 578. p.
- Pongrácz, L. (1997): Method and hygiene of covering mares in different places of north-west Hungary. Acta Agronomica Óváriensis, 39. 1–2. 59–66. p.
- Pongrácz, L. – Pap, G. – Szemere, B. (2006): Angol telivér ménék ivadékainak összehasonlító vizsgálata síkversenyekben elért eredményeik alapján. Acta Agronomica Óváriensis, 48. 2. 171–178. p.
- SAS Institute Inc., 2004. SAS/STAT® User's Guide, Version 9.1. SAS Institute Inc., Cary, NC.
- Watanabe, Y. (1969): Timing as a measure of selection in Thoroughbred breeding. Jap. J. Zotech. Sci., 40. 271–276. p.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönetünket fejezzük ki Vesztenyi Gábornak a rendelkezésünkre bocsátott adatokért és nagyra értékeljük dr. Fehér Dezső, valamint dr. Hecker Walter ezzel kapcsolatos közbenjárását. Szakmai nyelvhelyességre vonatkozó tanácsaiért hálával tartozunk dr. Jávorka Leventének.

Érkezett: 2008. június

A szerzők címe: Bokor, Á.

Authors' address: Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar
University of Kaposvár Faculty of Animal Sciences
H-7400 Kaposvár, Guba S. út 40.

Sebestyén, J:

Kaposvári Egyetem Egészségügyi Centrum, Szarvas ágazat
University of Kaposvár Health Center, Deer Branch
H-7400 Kaposvár, Guba S. út 40.

Pongrácz, L. – Nagy, Zs:

Nyugat-Magyarországi Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar
University of West Hungary Faculty of Agricultural and Food Sciences
H-9200 Mosonmagyaróvár, Vár 4.